לשאר דברים הוא דאתא לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא ורב יהודה קמיפלגי (א)דאמר רבא אכל נא לוקה שתים משום נא ומשום [1]כי אם צלי אש מבושל לוקה שתים משום מבושל ומשום כי אם צלי אש נא ומבושל לוקה שלש משום נא ומשום מבושל ומשום לא תאכלנו כי אם צלי אש אביי אמר (ב)א אין לוקין על לאו שבכללות לימא אביי דאמר כרב יהודה ורבא דאמר כרב הונא אמר לך רבא אנא דאמרי אפילו כרב יהודה עד כאן לא קאמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לא משמע ריחים ורכב הלכך לשאר דברים הוא דאתא אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ש"מ ללאו ואביי אמר לך אנא דאמרי אפילו לרב הונא ע"כ לא קאמר רב הונא התם אלא דכי נפש הוא חובל יתירא

רש"י

לשאר דברים. ולאו לאוסופי לאו אריחים ורכב דהא ריחים ורכב כתיב ברישא ואיצטריך כי נפש לרבות שאר כלים של אוכל נפש: **על לאו שבכללות.** משום לא תאכלנו כי אם צלי אש דכייל נא ומבושל ואין לוקין אלא על נא ומבושל שהן מפורשין: **אביי כרב יהודה.** דהיכא דעבר על הכלל ועל הפרט והן שניהן בלאו אחד לא לקי אכללא: **ע"כ לא קאמר רב יהודה התם.** דלא מהני כי נפש לאוסופי לאוי יתירי אריחים ורכב: **אלא משום דכי נפש.** דמרבי שאר דברים אי לאו דכתיב (א) ביה לא מישתמעי ליה מריחים ורכב דה"א הנך דוקא הלכך לשאר דברים אתא ולא תישדייה נמי אהני דמפרש לאו דידהו לאטפויי לאוי: **אבל הכא.** אי לאו לטפויי לאוי אנא ומבושל אתא: **כי אם צלי אש למאי אתא.** אין לך דבר שאינו בכלל נא ומבושל חוץ מצלי דניתי לאזהורי לאו עלייהו ואי אשמעינן מצות צלי קרא אחרינא כתיב (ג) צלי אש ומצות וגו':

יתירא

תוספות

דמפסיד בחובו כנגד הריחים הרי כאילו החזיר הריחים עצמו והוי לעולם ניתק לעשה כדאמר בפרק בתרא דמכות (דף טז.) אהשבת העבוט דהוי ניתק לעשה אפילו נאבד לו העבוט משום דכיון דאיתיה בתשלומין לא לקי ועוד דלא משכחינן במכות ביטלו ולא ביטלו בשום לאו הניתק לעשה כמו(ו) בשילוח הקן ובפאה שלא הפריש ואכל הכל ואם הלאו דחבלת ריחים חשיב ניתק לעשה ואם שיבר לוקה ה"ל למיחשבי' נמי התם ועו"ק דהיכי חשיב ליה אביי ניתק לעשה הא לא אשכחן דנתקו הכתוב כדאשכחן גבי השבת העבוט דלא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו דהתם ודאי נתקו הכתוב דכתיב השב תשיב מ"מ אפי' משכנו באיסור ולהכי חשיב בפרק בתרא דמכות (שם) לאו הניתק לעשה וי"ל דטעמא דאביי דא"ל לאהדורי משום דאי עביד לא מהני כיון [א]שהיה שוגג שאם היה יודע שהוא אסור לא היה חובלו [ב] והוה ליה זכייה בטעות וחוזרת [ג](ה):

(ו)**שנאמר** לא יחבול ריחים ורכב. וא"ת לר' יאשיה מנלן דחייב על כל אחת בפני עצמו כיון דמצריך [ד] או לחלק [ה] ולר' (ז)יונתן נמי דלא מצריך לחלק מנלן דחייב שתים משום ב' כלים כיון דבלאו אחד נאמרו דהכי אמרינן בסוף גיד הנשה (חולין דף קב: ושם ד"ה לר"י) לר' (יונתן)(ח) דלא לקי אלא חדא אם אכל בשר מן החי ובשר מן הטריפה משום דתרוייהו בלאו אחד נאמרו [ו] ומיהו לר' יאשיה י"ל כיון דכתיב ורכב [ז] ולא כתיב רכב [ח] הוי כאילו כתיב או רכב וכן בנא ומבושל כתיב ממנו דמשמע [ט] אפילו באחד מהן וכן גבי שאור ודבש דאמרינן בפרק כל המנחות (מנחות דף נח: ושם ד"ה אין) [י] דלוקה על כל אחד בפני עצמו דכתיב לא תקטירו ממנו וגבי חרצן וזג כתיב [יא] ועד [יב] דמשמע שפיר לחלק [יג] ועוד דגבי ריחים ורכב אי לא מיחייב אלא על שניהם יחד לשתוק קרא מרכב ולא לכתוב אלא ריחים דמשמע שניהם ביחד [יד] אבל קשה לר' יאשיה מנלן דחייב שתים כיון דבלאו אחד נאמרו אבל לר' יונתן דאיצטריך חילוק בכולהו חייב על כל אחד ושמא יש לומר דגם לר' יאשיה כיון דאיכא קראי בכולם לחלק [טו] חייב על כל אחד דלא דמי לבשר בשדה טריפה דליכא שום [טז] חילוק א"נ יש לומר כיון שהאיסורין מפורשין [יז] קאי לאו אכל אחד ואחד כדפי' בקונטרס בפרק בתרא דמכות (דף יח.) גבי לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' דלא חשיב לאו שבכללות [יח] אפילו הוה כתיב לא תוכל לאכלם ואם אכל מכולם היה חייב על כל אחד ואחד דלא דמי לבשר בשדה טריפה ולא תאכל הנפש עם הבשר דמשמע דליכא אלא חדא מילתא אע"ג דדרשינן מניה תרי מילי כיון דכתיב בלשון איסור אחד [יט] אין חייב אלא אחת והא דמצרכי' קרא לחלק בין אלמנה שהיא גרושה לכ"ג בפרק עשרה יוחסין (קדושין עז:) היינו משום דבגוף אחד אין לחייב שתים בלא פסוק ולכך צריך יתור לחייב שתים באשה אחת וא"ת דבפ"ק דכריתות (דף ד.) אמרינן דבחלב שור וכשב ועז לא לקי אלא חדא וכן לחם קלי וכרמל וכן מעשר דגן ותירוש ויצהר לא הוי לקי אלא חדא אי לאו דאיכא קראי יתירי בפ"ק דכריתות [כ] וי"ל דזג וחרצן שני שמות נינהו וכן ריחים ורכב וכן כולם אבל חלב שור וכשב ועז שם חלב אחד הוא וכן שם לחם וכן שם מעשר אחד הוא [כא]:

לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא ורב יהודה קמיפלגי. וא"ת טעמא דרב יהודה הוי משום דכי נפש הוא חובל לשאר דברים הוא דאתא ולא משום לאו שבכללות כדקאמר אביי וי"ל שכן דרך הגמ' דאע"ג שכבר פירש הטעם אומר לימא דכשנאמר הלימא בבית המדרש עדיין לא נודע להם טעם המפורש אלא היה סבור דטעמא דרב יהודה משום דאין לוקין על לאו שבכללות ולרב הונא לוקין וכה"ג איכא נמי בפרק החולץ (יבמות דף לז:) גבי ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם דאחר שכבר פירש דטעמא של אדמון ורבנן כמו שמפרש לבסוף כשדוחה הלימא שלא נחלקו בקם דינא והדר דינא אמר אחרי כן לימא דמ"ד קם דינא כרבנן ומ"ד הדר דינא כאדמון:

אמר לך רבא אנא דאמרי אפי' לרב יהודה כו'. תימה והא גבי זג וחרצן נמי נחלקו בפ' ג' מינין (נזיר דף לח:) ובפרק כל שעה (פסחים דף מה:) דרבא אמר אכל [כב] זג וחרצן לוקה ג' משום זג וחרצן ומשום (ב) כל אשר יעשה [כג] אע"ג דמכל אשר יעשה אתא לשאר דברים דמרבה בפרק ג' מינים [כד] וי"ל [כה] דמכל אשר יעשה משמע שהוא בלשון לאו יותר מכולם [כו] ולהכי מוקמינן ליה ללאו [כז] אזג וחרצן אע"ג דצריך נמי לשאר דברים א"נ כי נפש הוא חובל משמע דלא אתא אלא לשאר דברים ולא לאטפויי לאוי על ריחים ורכב דודאי אי הוה כתיב כל נפש [כח] הוא חובל כדכתיב (במדבר ו) מכל אשר יעשה הוה קאי נמי אריחים ורכב [כט] וא"ת אביי מ"מ לא יוכל לדחות אזג וחרצן כמו שדוחה הכא אפלוגתא דנא ומבושל ע"כ לא קאמר רב הונא אלא משום דכי נפש הוא חובל קרא יתירא הוא ופי' בקונטרס וכי היכי דאתא לשאר דברים אתא נמי לריחים ורכב וא"כ בזג וחרצן נמי נימא לילקי ג' דכי היכי דאתא לשאר דברים אתא נמי לזג וחרצן וי"ל דלא נפרש כפירוש הקונט' [ל] אלא הכי פי' נפש הוא חובל קרא יתירא הוא ולא צריך לשאר דברים דשמעינן להו מריחים ורכב [לא] דלא הוו ב' כתובים הבאים כאחד דהא איצטריכו לחייב עליהם משום ב' כלים ולא איצטריך כי נפש הוא חובל לשאר דברים טפי מלריחים ורכב ולהכי שדייה נמי אריחים ורכב אבל (ג) כל אשר יעשה מגפן היין לשאר דברים דוקא הוא דאתא דלא שמעינן להו מזג וחרצן ומיהו גם על פי' הקונט' לא קשה דלהכי לא הביא ההוא דזג וחרצן לפי שאינו יכול לדחות ואינו מביא אלא דבר שיכול לדחות וכן דרך הגמ' שאינו מתחיל אלא כדי להוכיח ולהראות דמהכא ליכא למשמע מינה וכי דחי נמי דרב הונא כאביי היינו במאי דקאמר אביי אכל נא ומבושל לוקה שתים ואינו לוקה משום כי אם צלי אש דכי אם צלי אש אתא לכדתניא אבל במאי דמפרש טעמא דאביי משום דאין לוקין על לאו שבכללות לא מצי סבר כרב הונא דהא כי נפש הוא חובל הוי נמי לאו שבכללות ולקי עליה לרב הונא וא"ת ואמאי איצטריך אביי הכא טעמא דאין לוקין משום כי אם צלי אש משום דהוי לאו שבכללות תיפוק ליה דאיצטריך לכדתניא וי"ל דגמ' הוא דקמפרש [לב] ומפרש ההוא טעמא אליביה משום דידע גמרא דאביי אית ליה הכי בעלמא גבי זג וחרצן ושאור ודבש א"נ אביי לדבריו דרבא קאמר וה"ק לדידי לא אתי כי אם צלי אש ללאו אלא להקישא נכתב אלא אפי' לדידך דללאו אתא אין לוקין על לאו שבכללות ומטעמא דאמר אביי אין לוקין אלאו שבכללות קאמר בסוף פרק כל שעה תרתי הוא דלא לקי אבל לטעמא דמפרש כאן אביי אליבא דרב הונא דכי אם צלי אש לכדתניא אפי' חדא לא לקי [לג]:

אבל [הכא] כי אם צלי אש למאי אתא. וא"ת והא איצטריך לכדתניא [לד] כדקאמר אביי וי"ל דרבא עביד הקישא מצלי אש דכתיב בקרא דלקמיה [לה] צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו (שמות יב) וסמיך ליה אל תאכלו ממנו נא וגו' אע"ג דבברייתא פ' כל שעה (פסחים דף מה:) נקיט [לו] קרא דכי אם צלי אש לאו משום דמייניה דריש אלא ניחא ליה למנקט קרא גופיה דנא ומבושל ואביי סבר דדוקא נקט ליה ברייתא כי אם צלי אש אבל קרא אחריתי לא סמיכה הוא וא"ת והא אכתי איצטריך כי אם צלי לחי ומבושל בחמי טבריא דרבא גופיה קאמר בסוף פ' כל שעה (שם.) מאי חייב דקאמר משום כי אם צלי אש גבי מבושל בחמי טבריא וי"ל [לז] דאינו לוקה בחי ומבושל בחמי טבריא [לח] כדתניא התם יכול [לט] יהא לוקה ת"ל נא ומבושל נא ומבושל אמרתי לך ולא חי ובשמעתין ה"ק רבא כי אם צלי אש למאי אתא פי' לאיזה לאו ללקות אם לא לטפויי לאוי על נא ומבושל [מ] וא"ת הא כי נפש הוא (ד) לרב יהודה קאמר רבא דאתא לדברים אחרים ללקות עליהם [מא] ולא אמרי' ריחים ורכב אמרתי לך ולא שאר דברים וי"ל דכי נפש הוא חובל מזכיר האיסור שעושה שחובל לכך אתי לשאר דברים ללקות עליהם אבל כי אם צלי אש אינו מזכיר שם איסור ולכך לא אתי ללקות על דברים אחרים כי אם אנא ומבושל שכתב בהן לאו בהדיא השתא משמע הכא דאפילו לרבא

עין משפט נר מצוה

קנו א מיי' פ"ח מהל' קרבן פסח הל' ד ופי"ח מהל' סנהדרין הלכה ג:

תורה אור השלם

1 אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ: שמות יב ט

מוסף תוספות

א. [ד]מיירי. ר"פ. ב. כי לא נתכוין לקנותו באיסור. תוס' הרא"ש שם. ג. אבל אם נתכוין לקנותו באיסור היה קונה ואין תקנה בהשבה. ר"פ. ד. לעיל בפרק השואל (צד:). תוס' הרא"ש. ה. [ו]לא לחייב בחד לחודיה עד שיעשה שניהם. תוס' מנחות נח: ד"ה אין לוקין. ו. וכן נרבע לזכור ונרבע לנקבה אינו לוקה אלא אחת משום דתרווייהו מוזהרים מלאו דלא יהיה קדש. תוס' הרא"ש. ז. בפת"ח [פי' בקמ"ץ]. תוס' הרא"ש [ועי' מהרש"א]. ח. בתוס' מנחות נח: ותוס' הרא"ש כתוב, ורכב בחטף, ובדפ"י כתוב ורכב. ועי' רש"ש. ט. לחלק. תוס' הרא"ש. י. [שאם] העלה שאור בפני עצמו ודבש בפני עצמו ושאור ודבש מעורבין יחד והעלה שלשתן בבת אחת. תוס' מנחות שם. יא. מחרצנים. שם. יב. זג. שם. יג. מדלא כתיב חרצן וזג לא יאכל. תוס' הרא"ש. יד. [ו]מדכתיב רחיים ורכב ש"מ לחלק. ר"פ. טו. כדפרישית. תוס' הרא"ש. טז. משמעות. תוס' הרא"ש. יז. בפסוק בפירוש. תוס' הרא"ש. יח. כיון דנאמרו כולן מעשר דגנך תירושך ויצהרך בכורות חטאות ואשמות לא הוי לאו שבכללות, אבל כי נפש הוא חובל וכי אם צלי אש ומכל אשר יעשה מגפן היין אפשר דהוי לאו שבכללות. וכיון דמפורשים וכתובים בפסוק לא תוכל לאכול אכולהו קאי. תוס' מנחות שם. יט. [ו]אינם מפורשים בפסוק בהדיא דנימא לא תאכלו קאי אכל חד וחד. תוס' מנחות שם. כ. ואע"ש שלכן נאמרו בפסוק. תוס' הרא"ש. כא. הדע כי מתרו משום חרצן וזג ושאור ודבש ונא ומבושל וריחים ורכב צריך להזכיר כל אחד בשמו אבל התם אין צריך להזכיר כי אם שם חלב ומעשר וחדש. תוס' הרא"ש. כב. זג לוקה שתים, חרצן לוקה שתים. תוס' הרא"ש. כג. מגפן היין, ואביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות. תוס' הרא"ש. כד. כגון עלין ולולבין ובין הבינים וא"כ אם איתא דרבא כרב יהודה כי היכי דלא לקי וריחים ורכב משום כי נפש הוא חובל הואיל ולדברים אחרים אתא לא לילקי נמי אזג וחרצן. תוס' מנחות נח: סוד"ה איכא דאמרי. כה. דודאי כי נפש הוא חובל לא משמע לאו אי אתא לשאר דברים שאין במשמעותו לשון לאו אלא נתינת טעם בעלמא, אבל. תוס' הרא"ש. כו. כיון דבלשון לאו נאמר. תוס' הרא"ש. כז. גם. תוס' הרא"ש. כח. כתוב: כל שנפש. כט. כמו שאר דברים, אבל השתא דכתיב כי נפש הוא חובל לא משמע אלא נפסחים דף מה: דכי נפש הוא חובל משמע שפיר בלשון לאו שהוא נתינת טעם כל שהוא דבר נפש לא תחבול.

מסורת הש"ס

א) פסחים מא. [ועמ"ש על הגליון שם], ב) [מנחות נח: וש"נ], ג) [שמות יב], ד) בתוס' הרא"ש הגרסא, אלא, ה) [וע"ע תוס' תמורה ו. ד"ה שאני התם], ו) שייך למשנה בע"א, ז) נ"ל ולר' יוחנן, [הגה זו נ"ב דלכא' יותר נכון כמו שהוא לפנינו], ח) [נ"ל יוחנן] וכן הוא בדפו"ר ולפנינו הוגה ע"פ הרש"ל,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' אי לאו דכתב ליה לא: (ב) תוס' ד"ה אמר וכו' ומשום מכל אשר: (ג) בא"ד אבל מכל אשר: (ד) ד"ה אבל וכו' נפש הוא חובל לרב יהודה:

מוסף רש"י

משום נא ומשום כי אם צלי אש. משום לא תאכל נא ומשום לא תאכלו כי אם צלי אש, דכי אם צלי אש נמי אלאו דלא תאכלו קאי (פסחים מא:). **מבושל לוקה שתים.** משום מבושל ומשום לא תאכלו כי אם צלי אש (שם). **לאו שבכללות.** דכולל בו כל מיני בשולים שאינן צליה לאסור (שם).

מוסף תוס' (המשך)

נתינת טעם לריחים ורכב ולומר שמטעם זה יש לאסור שאר כלים שעושין בהם אוכל נפש. תוס' הרא"ש. ל. שאין הלשון משמע כפירושו דמשמע דיתורא הוא ולא איצטריך לשום דרשא ומשום הכי צריכינן למשדייה אריחים ורכב. תוס' הרא"ש. לא. והא דמייתי מתניתין מכי נפש הוא חובל לסימנא בעלמא נקטיה. ר"פ. לב. ואביי גופיה לא קאמר האי טעמא אלא אין לוקין סתם קאמר ותלמודא תלי טעמא משום לאו שבכללות. תוס' הרא"ש. לג. והא דלא קאמר אבל כי אם צלי אש לאו שבכללות הוא ואין לוקין עליו, משום דרב הונא סבר לוקין על לאו שבכללות דכי נפש הוא חובל לאו שבכללות הוא ולוקה על ריחים ורכב משום כי נפש הוא חובל, והאי דמהדר לאוקומי אביי כרב הונא היינו לענין זה דרב הונא יודה לו שאין לוקין על כי אם צלי אש אבל פליג עליה בלאו שבכללות. תוס' הרא"ש. לד. בשעה שיש בו קום אכול צלי וכו'. תוס' הרא"ש. לה. דכתיב ואכלו את הבשר בלילה הזה. תוס' הרא"ש. לו. להקישא. תוס' הרא"ש. לז. דע"כ חייב דקאמר התם לאו מלקות קאמר. תוס' הרא"ש. לח. דכי אם צלי אש הוי לאו הבא מכלל עשה ואין לוקין עליו אלא חייב עונש קאמר או מכת מרדות. תוס' הרא"ש. לט. אבל בזית חי. תוס' מנחות נח: ד"ה איכא. מ. כי לחי ומבושל אי אפשר לאוקומי ללאו דלאו הבא מכלל עשה הוא, הילכך על כרחך הסמיכות גורם לנו לומר שבא להוסיף לאו אנא ומבושל. תוס' הרא"ש. מא. לשון

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

יתירא הוא כיון דיתירא הוא שדייה אריחים ורכב אבל הכא כי אם צלי אש לאו יתירא הוא דמבעי ליה לכדתניא [א] בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו [1] בבל תאכל נא בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו בבל תאכל נא תניא כוותיה דרב יהודה [ב] חבל זוג של ספרים [ג] וצמד של פרות חייב [ג] שתים זה בעצמו וזה בעצמו אינו חייב אלא אחת ותניא אידך חבל זוג של ספרים וצמד של פרות יכול לא יהא חייב אלא אחת ת"ל [2] לא יחבול ריחים ורכב מה ריחים ורכב שהן מיוחדין שני כלים ועושין מלאכה אחת וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו אף כל דברים שהן שני כלים מיוחדים ועושין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ההוא גברא דחבל סכינא דאשכבתא מחבריה אתא לקמיה דאביי [ג] א"ל זיל אהדריה דהוי ליה כלי שעושים בו אוכל נפש ותא קום בדינא עלה רבא אמר [ד] לא צריך למיקם בדינא עלה ויכול לטעון עד כדי דמיהן ואביי לית ליה ההיא סברא מאי שנא [ז] מהנהו עיזי דאכלי חושלא בנהרדעא ואתא מרא דחושלא ותפס להו וקא טעין טובא ואמר אבוה דשמואל יכול לטעון עד כדי דמיהן [ה] התם לאו מידי דעבדא לאושולי ולאוגורי הוא הכא מידי דעביד לאושולי ולאוגורי הוא דשלח רב הונא בר אבין [י] דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן ורבא לית ליה האי סברא [ט] והא רבא [י] אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר אמר לך רבא [ח] האי נמי כיון דמיפגמא קפדי אינשי ולא מושלי:

הדרן עלך המקבל

רש"י

יתירא הוא. ללאו משום שאר דברים וכיון דיתירא הוא ללאו וכתביה סתמא שדייה נמי אריחים ורכב שאין לך להוציאם ממשמע כי נפש הוא חובל על כרחך. אבל הכא כי אם צלי אש לאו לאזהרה אתא לאוסופי לאו יתירא אלא כדתניא ומ"מ נא ומבושל משמע ביה שאינו עובר בנא ומבושל ביום אלא בלילה: ה"ג **תניא כוותיה דרב יהודה חבל זוג וכו' ותניא אידך וכו'.** ולא גרסינן תניא אידך דמתרוייהו מתני' מתרץ סייעתא ולא מחדא מינייהו דאי משום דקתני חייב ב' ולא ג' הא אפילו רב הונא מודה דמהיכא תיתי הא הני לא כתיבי ומכי נפש הוא חובל הוא דנפקי דאכל חד קאי כי נפש אלא מתרוייהו מתני' מיתוקמא סייעתא לרב יהודה: **חבל זוג של ספרים.** מספרים של ספרים והן של פרקים וכל חד כלי באפי נפשיה ועושין המלאכה בין שניהם כריחים ורכב: **חייב שתים.** משום כי נפש על כל אחד אע"פ ששניהן צריכין למלאכה אחת. וכן צמד של פרות חבל ב' פרות חורשות עם צמדן דהיינו נמי כלי אוכל נפש ונראה בעיני שהעול שלהן של פרקים הוה: **ותניא אידך.** דיליף להו מריחים ורכב דאיתקוש שאר דברים לריחים ורכב בחד קרא מה ריחים ורכב וכו': **וחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו.** שהרי פירשן הכתוב לברר אזהרה לכל אחד לעצמו: **אף כל וכו'.** ומדיליף להו מריחים ורכב ש"מ בריחים ורכב חייב נמי שתים קאמר ולא שלש והיינו כרב יהודה. וא"ת מתני' קמייתא למאי אייתיה ה"נ שמעי' לה מבתרייתא אי מבתרייתא חייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו קאמר דלא אזלינן בתר מלאכה אלא בתר כלים ולעולם שלש מלקיות אחת משום רכב ואחת משום ריחים ואחת משום כי נפש דקאי אתרוייהו ולהכי אשמעינן קמייתא דקתני בה בהדיא חייב (א) שנים: **סכינא דאשכבתא.** של בית המטבחים שמקצבים בו בשר: **ותא קום בדינא.** תבעהו לדין על חובך אם מודה לך או אם יש עדים ישלם ואם לאו ישבע שבועת היסת: **רבא אמר.** כיון דמשכניה ואין עדים שמשכנו היה יכול לטעון לקוחה היא בידי לא צריך למיקם בדינא עילויה דקנה ליה משכון לישבע וליטול עד כדי דמיו: **חושלא.** שעורין קלופים: **לאו מידי הוא דעביד לאושולי וכו'.** שאין אדם משכיר ומשאיל עזים שלו הלכך יכול לטעון לקוחין הן בידי היכא דאין עדים שאספם מרשותם של בעליהן: **זוגא דסרבלא.** מספרים שגוזזין בהן צמר (ו): **אפילו מיתמי.** שהביאו הבעלים עדים שהיו שלהן והן טוענין השאלנום לאביהם של אלו ואפקינהו רבא מינייהו משום דברים העשויין להשאיל ולהשכיר. ואם איתא דיכול לטעון לקוח הוא בידי יתמי כי לא טענו נמי אנן טענינן להו:

הדרן עלך המקבל

תוספות

לרבא אין לוקין אחי ומבושל בחמי טבריא מדקאמר אלא כי אם צלי אש למאי אתא וכ"ש לאביי דאמר אין לוקין על לאו שבכללות ומוקי כי אם צלי אש לכדתניא ומכאן קשה על פירוש הקונט' דפי' בפרק כל שעה (פסחים דף מא.) דההיא ברייתא דקתני נא ובשל אמרתי לך ולא חי אתא כמ"ד אין לוקין על לאו שבכללות ועוד דתיקשי מיניה לרבא דאמר לוקין ועוד פירש בקונט' אהא דקאמר התם תרתי הוא דלא לקי לאביי דאמר אין לוקין על לאו שבכללות חדא מיהא לקי ופירש על נא אינו לוקה שתים משום נא ומשום כי אם צלי אש אבל במילתא אחריתי דלא שייך אלא כי אם צלי אש כגון חי ומבושל בחמי טבריא לוקה והשתא נראין דבריו כסותרין זה את זה דהשתא ברייתא לא אתיא אפילו כאביי לכך נראה דברייתא אתיא לכ"ע ולא לקי בשום ענין אחי ומבושל בחמי טבריא כדפרישית לעיל והא דקאמר חדא מיהא לקי מפרש ר"ת תרתי לא לקי דאם התרו בו משום נא ומשום כי אם צלי אש אינו עובר אלא משום נא וכן במבושל אבל היכא דלא התרו בו אלא משום כי אם צלי אש כשאוכל נא ומבושל לוקה: **וצמד של פרות.** פי' בקונטרס ב' פרות חורשות עם צמדם ואין נראה לר"י דבפרות לא מיירי: **ותניא אידך.** לפי מה שפירש בקונטרס דמקמייתא ליכא לאוכוחי קשה לר"י דא"כ [א] מבתרייתא נמי ליכא להוכיח דאיכא למימר שלא בא ללמד [ב] אלא שחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו אבל לא (ב) לחייב שלש [ג] ועוד דמקמייתא [ד] איכא לאוכוחי שפיר כדרב יהודה דלרב הונא אי חייב שתים ע"כ חייב שלש דכיון דיליף מריחים ורכב ליתן בהן לאו של ריחים ורכב ולכך חייב שתים אחת משום ריחים ואחת משום רכב א"כ חייב נמי מלקות שלישי משום כי נפש הוא חובל ואי לא יליף ליתן בהן לאו של ריחים אלא לאו של כי נפש הוא חובל לחודיה א"כ [ה] לא יחייב אלא אחת דמכי נפש הוא חובל לא מיחייב אפילו בריחים ורכב אלא אחת ע"כ נראה לר"י דגרס תניא אידך בלא וי"ו [ו] וכן גרס ר"ח:

כלים שעושין בהם אוכל נפש. נראה לר"י דוקא כלים אבל אוכלים עצמן מותר לחבול:

והא רבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא כו'. ותימה דהכא משמע (ג) מטעם דעשויין להשאיל ולהשכיר לחוד אינו נאמן לומר לקוחין הן בידי ובפרק כל הנשבעים (שבועות דף מו:) גבי ראוהו שהטמין כלים תחת כנפיו ואמר לקוחין הן אינו נאמן קאמר ולא אמרן אלא בבעל הבית שאינו עשוי למכור כליו וכלים שאין דרכן להטמין ובאינש דלא צניע אבל ליכא כל הני נאמן ולא אמרן אלא בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר משמע אפילו בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר בעי כל הני ונראה לר"ת כגרסת הספרים ישנים וכן [ז] ר"ח ובכולהו לא אמרן אלא בדברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר אבל עשויין אין נאמן אפילו ליכא חדא מכל הני וא"ת דהכא משמע דספרים עשויין להשאיל ולהשכיר אפילו ספרא דאגדתא כל שכן שאר ספרים כדאמר בכתובות (דף נ.) ולדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים וקשה דתנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיד: ושם) המכיר כליו וספריו ביד אחר אם יצא לו שם גניבה בעיר ישבע כמה נתן ויטול ואם לאו לאו כל הימנו שאני אומר מכרם לאחר ולקחם זה הימנו ואמאי יהיה נאמן זה לומר נגנבו לי במגו דאי בעי אמר השאלתיו לך ואף על גב דקאמר בפרק כל הנשבעין דאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן ואין נאמן לומר גנובים במגו דאי בעי אמר שאולים היינו היכא דאמר גנבת לי אבל היכא דאמר גנב אחר גנבם לי ומכרם לך לאו היינו אחזוקי אינשי בגנבי דהא כמה גנבי איכא בשוקא ונראה לרבינו תם דהתם איירי במכירים שאין בעל הספרים רגיל להשאיל (ד) אותן שהם בידו [ח] ולמורי ה"ר דודי נראה לתרץ דמגו להוציא לא אמרינן [ט] ומיהו למ"ד בחזקת הבתים (ב"ב דף [י] מד) דאמר מגו להוציא צ"ל כפירוש ר"ת וא"כ אפילו לא יצא לו שם גניבה בעיר נאמן לומר גנובים היכא דמצי למימר השאלתים לך:

הדרן עלך המקבל

מסורת הש"ס

א) פסחים מא:, ב) [ע' תוס' לעיל קיג. ד"ה ואת המחריבה], ג) בכת"י הגרסא, שתים על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ותניא וכו'. וכן נראה ישר דלגירסא דידן לכאורה הוא מילתא דפשיטא. דק"ס, ד) ב"ב לו., ה) שבועות מו: ב"ב נב., ו) [בגדי צמר. רש"ש], ז) נראה שצ"ל לב: וע"ש בתוס' ד"ה אמאי,

תורה אור השלם

1 אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ: שמות יב ט

2 לֹא יַחֲבֹל רֵחַיִם וָרָכֶב כִּי נֶפֶשׁ הוּא חֹבֵל: דברים כד ו

מוסף רש"י

בשעה שאינו בקום אכול צלי. דאין לו היתר אכילת צלי (מבעוד יום) אינו דין שישנו בלאו דלא תאכל נא (פסחים מא:). **דאכלי חושלא.** שעורים קלופים, שנכנסו בשדה וראו אותה תבואה השטוחה שם לשמש, וקי"ל שן מועדת היא לעולם וכי הויא ברשות הניזק נזק שלם משלמת ואין עדים מעידין מה אכלו, מעט או הרבה, וטען בעל השדה כי הרבה אכלו יותר מכדי דמיהן של עזים הללו (רשב"ם ב"ב לו.). **יכול לטעון עד כדי דמיהן.** של עזים, מ"ט מיגו דיכול למימר בעל השדה לקוחין הן בידי, דהא תפיס בהו ומהימן, כי קאמר נמי כך וכך אכלו מהימן, וקי"ל האי מהימן בשבועה, אבל בטפי מכדי דמיהן דליכא מיגו לא מהימן אלא בעדים (שם). **זוגי דסרבלא.** מספרים של סורקי בגדים (שבועות מו:). **מיתמי.** שהביא התובע עדים שהן שלו ואמר שהשאילם לאבי היתומים, ומדאפקינהו רבא מיתמי, ש"מ דסבירא ליה אי הוה אבוהון קמן ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן בשבועה, דאי מהימן אנן הוינן טענינן בשביל יתמי אביהם לקחם ממך, ודוקא ספרי דאגדתא, שאין אדם עשוי ללמוד בהם תדיר, אבל שאר ספרים אינן עשויין להשאיל ולהשכיר, לפי שמתקלקלין, כמו ששנינו (ב"מ כט:) במוצא ספרים לא ילמד בהן לכתחלה ולא יקרא אחר עמו, ויכול לומר לקוחין הן בידי ואין צריך לכתוב שטר מכירה אלא לרווחא דמילתא שלא יצטרך לישבע, וכן קבלתי מרב יצחק הלוי (שם).
הדרן עלך המקבל

מוסף תוספות

א. מהאי טעמא. תוס' הרא"ש. ב. שאר דברים מריחים ורכב. תוס' הרא"ש. ג. כבריחים, כמו שהיינו אומרים אי לאו ברייתא קמייתא. תוס' הרא"ש. [הוספה זו היא רק אם לא נגיה כגרס' הב"ח] ד. לחודא. תוס' הרא"ש. ה. אפילו חבל מאה כלים שעושין בהן אוכל נפש בהתראה אחת. תוס' הרא"ש. ו. ומכל חד לחודיה סייעתא. תוס' הרא"ש. ז. גורס רב האי גאון בשערים וכן גורס. תוס' ב"ב נב: ד"ה דברים. ח. כגון דלא גייס ביה. תוס' ב"ב נב: ט. אע"פ שנוטל דמים שהוציא. תוס' ב"ב נב:

עין משפט נר מצוה

קנז א מיי' פ"ח מהל' קרבן פסח הל' ד:
קנח ב מיי' פ"ג מהל' מלוה ולוה הל' ג ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג לאוין קפא טוש"ע ח"מ סימן צז סעיף י:
קנט ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:
קס ד מיי' פי"ג מהל' מלוה ולוה הל' ג ועיין בהשגות ובמ"מ ובכ"מ ופ"ח מהל' טוען ונטען הלכה ב סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' עב סעי' יז:
קסא ה מיי' פ"ח מהל' טוען ונטען הלכה ג סמג שם טוש"ע ח"מ שם ובסעי' יח וסעי' יט:
קסב ו מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ל סעי' יא יב יג וסי' קלג סעי' ה:
קסג ז מיי' שם הל' י:
קסד ח מיי' שם ועיין במ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' עב סעי' יט וע"ש:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אף כל וכו' חייב שתים: (ב) תוס' ד"ה ותניא וכו' אבל לא שלא לחייב: (ג) ד"ה והא וכו' דמטעם: (ד) בא"ד רגיל להשאיל לאותו שהם בידו:

גליון הש"ס

תד"ה והא רבא. ומיהו למ"ד בח"ה ע"ל דף ג ע"א תד"ה וזה:

רבינו חננאל

[חייב על זה בעצמו ועל] זה בעצמו. וקימא לן דכל היכא דפליגי תרי אמוראי ותניא [כ]חד מינהון, הילכ' כוותיה. ההוא דחבל סכינא דאשכבתא מחבריה. יש מי שגורס דאשכפתא, הוא הסכין של אשכף שמקצע [בו ה]עורות (א). ויש שגורס דאשכבתא, והיא הח[לפה שש]וחטין בה, והפוגימות פוסלתה מלשחוט. ומוכחא מילתא, דמפריק, כיון דמיפגמא לא משלי אינשי. ודן אביי וחייביה לאהדורה משום שהיא דבר שעושין בה אוכל נפש, והא (ב) קום בדינא בהדיה. רבא אמ' מיגו דאו בעי אמ' לקוחה היא בידי, כי אמ' משכון היא בידי, עד כדי דמיהן טענתיה טענא. ואקשינן על אביי ומאי שנא מהנהו עיזי דאכלן חושלא. פיר', פירי חשלאתא שעדיין לא הוקשו לזרע, וכדכ' (דניאל ב מ) מהדק וחשל. אתא מרי חושלא אשכח הנהו עיזי בארעיה ואחזיק בהו, וטען שאכלו הרבה, וקימא לן דשן ברשות הניזק נזק שלם. ואמ' אבוה דשמואל עד כדי דמיהן טענתיה טענה, ואפעל גב דליכא שהדי, מיגו דאו בעי אמ' לקוחין הן בידי, כי אמ' דאכלי עד כדי דמיהן נאמן. הני מילי בדליכא שהדי, אבל או הוו ליה שהדי הוה שקיל לכל מה דאכלי מן העליה דשן מועדת היא. ופריק אב[יי] עיזי לא שא[י]לי ולא גורי, אבל סכינא לאושא[ו]לה ולאו (ג) לאוגורה עבידא, ושלח ר' חנינא בן אבין [ד]ברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמ' לקוחין הן בידי אינו נאמן. (ד) ואקשינן ורבא לי[ת] ליה ה]אי סברא, והא עבד עובדא ואפיק זוזא דסרבלי וסיפרא דאגדתא מיתמי ואהדרינהו למריהו, משום דאינון דברים העשויין להשאיל ולהשכיר, ואמ' אילו הוה אבוהון קיים וטען שקניתים אינו נאמן, גם יורשיו שטוענים שמורישנו קנאם אין בטענתם ממש. קשייא דרב (ה) אדרב. ופרקינן האי סכינא כיון דמיפגמא, ואו מיפגמא מיפסלא, קפדי אינשי ולא מושלי, ואינה דברים העשויין להשאיל ולהשכיר. וקימא לן כרבא ותירוציה. הדרן עלך המקבל שדה מחבירו

א) וכל כלי אומנתן של אומנין דינם ככלים שעושים בהם אוכל נפש. ב) צ"ל ותא. ג) צ"ל ולאוגורה. ד) באור זרוע נוסף כאן קטע מדברי ר"ח ואינו בכתה"י שלפנינו, וז"ל: פריש מרי רב האיי גאון זצ"ל בתשובותיו כי הא דר' חנינא בר אבין דיש עדים שמישכנו (כלומר, נטל מביתו) ואינם יודעי' מה מישכנו (פירוש, בתורת מה נטלם מביתו) ועתה טוען לקוח הן בידי, והלה טוען כי שאולין או שכורין הן, שאינו נאמן מי שהן בידו וטוען כי לקוחין הן בידו. ועל כגון זה דן רבא ואפיק מיתמי. וחזר בו ואמר כי אע"פ שאין עדים שמישכנו כל דברים הידועים שהיו לראובן ועתה נמצאין ביד שמעון או ביד יורשיו אחריו וטוענין לקוחין הן בידינו אינן נאמנין אלא מוציאין אותן מידן ומחזירין אותן לראובן, וכן עשה רבא והוציא מן היתומים וכן הדין. ה) צ"ל דרבא אדרבא.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הבית והעלייה: וליחזי ברשות דמאן קיימי בו'. ופ"ת דהכא פשיטא ליה למיירי בגגות דמד מינייהו שכן רגילות הוא שאינו נופל בגמלוס בשוה ובריש בבא בתרא (דף ל.) פריך פשיטא דאם נפל הכותל דהוי של שניהם ומשני לא לעיכוי דנפל לרשות דמד וי"ל משום דאוקי לה הכא דמונחים בשל זה כמו בשל זה פריך הכא פשיטא דהוה משמע ליה לאוקמיה דומיא דהכא שנשנים לפניה בסמוך ועוד דהכא (ג) [ב] פריך מתוך הסוגיא דשפיר פריך פשיטא: **לימא** תיהוי תיובתא דר"נ. דאמר פטור ומ"ג דטעמא דר"נ משום לאוקי ממונא במחזק מריה והכא לאוקימנא דקיימי בהכי"ל לו מהנך [א] שהיה של שניהם שאין אחד מהן מוחזק יותר מחבירו מ"מ בהכי חשיב מוחזק שאנו יודעין שהמי שלו לכך פריך שפיר [א] ועוד דבפ' השואל (לעיל דף מ:) ופסו פירכתי דכל ממון המוטל בספק חשיב כאילו שניהם מוחזקים דו: **סבר רבא לימר לפי חשבון שבורות** [ב]. נראה לר"י שר"ל לפי חשבון שבורות ושלימות כמו שהן מעורבות שם במקום שנפלו [ג] דמה שכבת הוא לומר [ד] שיכרוך ולפ"ז יקח כי שם שבורות דוקא כגון: **הבית והעלייה של שנים.** נקוט' לה גרם של שניהם ולר"ת נראה דלא"ג דמוקי לה בגמ' בשוכר ומשכיר מ"מ שייך למיתני של שניהם כיון דקמני בה בעל הבית ובעל עלייה [ה] ובגמרא דמוקי לה בשוכר ומשכיר [א] משום דבמחזיק שמלקו מין על המחצה לבעה מקרה [ו] אבל קשה מי אין עליו לבעות מאי קאמר בגמר' מתמה שפא לסכך בארזים שומעין לו למה גם לסכך כיון דאין מוטל עליו דבמחזיק שמלקו מיירי [ח]:

אי דא"ל עלייה זו ונפל אזדא ליה. ויש לו שכהו שכבר לר שפא לר חני יתן חני כדאמר בהמוניין (לעיל דף עט.) גבי שוכר את החמור ומת לו בחלי הדרך נותן לו שכהו של חלי הדרך ושם [ל"ה ושם] פירשתי לחלי לו לא אמר הכא ופשוט השואל (לעיל דף קג.) גבי המשכיר בית לחבירו ונפל אם יש בדמיים ליקח יקח ושכור ישכור כדאמר גבי חמור [ט] לאיפכא

הבית א והעלייה של שנים שנפלו שניהם חולקין בעצים ובאבנים ובעפר ורואין אלו אבנים העשויות להשתבר אם היה אחד מהן מכיר מקצת אבניו נוטלן ועולות לו מן החשבון: **גמ'** מדקתני רואין מכלל דאיכא למיקם עלייהו אי בחבצא נפיל אי בחבטא נפיל אי הכי רישא אמאי חולקין נחזי אי בחבטא נפיל עלייתא איתבור אי בחבצא נפיל תתייתא איתבור לא צריכא דנפיל בליליא וליחזינהו בצפרא דפנינהו וליחזי מאן פנינהו ולישייליה דפנינהו בני רשות הרבים ואזלו לעלמא וליחזי ברשות דמאן יתבן וליהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראייה לא צריכא דייתבן בחצר דתרוייהו אי נמי ברשות הרבים ואיבעית אימא שותפין בבי האי גוונא לא קפדי אהדדי: אם היה אחד מהן מכיר כו': והלה מה טוען אי דקאמר אין פשיטא ואי לא אמר אין למה נוטל אלא דא"ל איני יודע לימא תהוי תיובתא דר"נ דאיתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ר"נ ור' יוחנן אמרי פטור כדאמר ר"נ בגון שיש עסק שבועה ביניהן הכא נמי בגון שיש עסק שבועה ביניהן היכי דמי עסק שבועה כדרבא דאמר רבא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים והשאר איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע ישלם: ועולות לו מן החשבון: סבר רבא למימר לפי חשבון שבורות אלמא כיון דאמר איני יודע ריע טפי א"ל אבי אדרבה הא ריע טפי מדהני ידע טפי לא ידע תו ליה ואידך כולהו דהאיך נינהו אלא אמר אביי הלפי חשבון שלימות אי הכי מאי קמהני ליה למלבנא רווחא אי נמי טינא דמעבדא: **מתני'** הבית והעלייה נפחתה העלייה ואין בעל הבית רוצה לתקן הרי בעל העלייה יורד ודר למטה עד שיתקן לו את העלייה ר' יוסי אומר התחתון נותן את התקרה והעליון את המעזיבה: **גמ'** נפחתה בכמה רב אמר ברובה ושמואל אמר בארבעה רב אמר ברובה אבל בארבעה לא אדם דר חציו למטה וחציו למעלה ושמואל אמר בארבעה אין אדם דר חציו למטה וחציו למעלה ה"ד אי דאמר עליה זו אזדא אלא דאמר ליה עלייה סתם לוגר ליה אחריתי אמר רבא לא צריכא דא"ל עלייה זו שאני משכיר לך כי סלקא סליק בהדה וכי נחית חות בהדה אי הכי מאי למימרא אלא אמר רב אשי ח"דא"ל עלייה זו שעל גבי בית בית זה אני משכיר לך דהא שעביד בית לעלייה וכי הא דאמר רבין בר רב אדא אמר ר' יצחק מעשה באחד שאמר לחבירו דלית שעל גבי פרסק זה אני מוכר לך ונעקר הפרסק ובא מעשה לפני רבי חייא ואמר חייב אתה להעמיד לו פרסק כל זמן שהדלית קיימא בעי ר' אבא בר ממל כשהוא

התקרה שקורין בשמרי"ך ודומה לו במקרא ויעזבו (את) יהושפט בספר עזרא (נחמיה ג). ובגמרא מפרש פלוגתייהו: **גמ'** אבל נחרבעה לא. שהיו מחוסר אלא מקום ח"כ אמת כלי אחד וכנגדו יתן כלי אחר ט כגון תיבה או עריבה למטה וכשירלה להשתמש בו ישתמש: **חליו למטה.** כלומר מקרע תשמישו למטה ומקרע תשמישו למעלה: **נחרבעה.** כיון שנפחתה בארבעה יורד ודר בבית לגמרי ולא כפיון ליה לדור חליו למעלה וחליו למטה: **מודה.** מזלו גרם לו: **נוגר לו אחריתי.** אם יש לו ולמה אנו כופין את המשכיר לקולטו עמו בבית: **כי סלקא.** בעודה קיימת: **וכי נחפא.** אם תפחות נחית בהדה גוד בבית: **דשעביד בית לגבי עלייה.** לפי לא שעבדו למה ליה למימר שעל גבי בית זה והא קא מזי ליה לעלייה זו קאמר ליה: **דיים.** גמן שפירותיו שקורין פליר"ש: **פרסקא.** לילן שפירותיו שקורין לפרסקין: **לבדו**

הבית והעלייה של שנים. כגון שני אחים שחלקו אחד נטל בית ואחד נטל עלייה שאין גגיו והמבנים של מומת הבית מן תקרת הבית התחתונה שהיא קרקעיתה של עלייה ולמעלה של עליון והימנה ולמטה של התחתון: **שניהם תולקין.** הכל לפי (ו) הגבוה (ז) שהאחד הוא גבוה מחבירו ואינו ועפרו מרובה מעל מבירו תולקים לפי שאין ניכר ליזו מבנים של עליון ואיזו מבנים של התחתון: **רואים אלו מבנים רלויות נהשבר.** אם יש מבנים שבורות של בניים זה תומר שלימות שלי וזה תומר שלימות שלי רואין אלו מבנים רלויות להשתבר אם של עליון אם של התחתון. והכל לפי המפולת שאם נחבטו (ח) הבית מיסודו ועד תחתיו התומה במקומה יש לדעת שהתחתונות נשברו ולכך נפלה (ט) הבית ואם נחבטו הכותל להלן במקל שהיה עומד זקוף ועפל העליונות של כותל נפלו להלן ממנו הרבה מן העליונות נשברו שנפלו מגובה רב והתחתונות שלימות שנפלו ממקום נמוך: **מקום אחניו.** והן שלימות: **ועולות לו מן החשבון.** שחבירו יקח לחרות כנגדן. ובגמרא מפרש מאי יטול כנגדן שלימות או שבורות: **גמ'** מהלן לחיבא למיקם עליים. למפולת זו היכן נפלה: **לי נחבטא נפלה.** ותמה תימבור כדפריטים: **לי נחבטא נפול.** כחבטת מקל ועליתא לתיבור: **לי הכי.** לחיבא למיקם עליהו: **ריפא לחמי פנא מונקן.** יטול העליון הרחוקות שם נחבטה נפול ושם נחבטא נפול יטול העליונות הן שלימות והן שבורות: **לא קפדי אהדדי.** למיקני רשותא דידיה לפקפוני מפקר ליה כל חד רשותיה לגבי חבריה להניח שם תפיו הלכך כי נמי יתבן ברשות דמד מינייהו לא חוי לידך מוקי דברשותא דהאי נמי יתבי להו לא קפיד עליה מלפוטליה דוכתא: **דאמר ליני יודע.** ברי ושמא ברי עדיף: **חייב לשלם.** דברי עדיף: **פטור מלשלם.** לוקי ממונא במקום מריה ולריך לישבע שאינו יודע: **עסק שבועה וכו'.** וה"ג כיון דמולה במקלת ואמר ליני יודע במקלת דחייב שבועה לפוליים משום הולאה במקלת: **נחשבון שבורות.** ט) (שכנגדן) נוטל שבורות כנגדן וזה יטול לת מלו לפי החשבון: **נחשבון שלימות.** ט) (שכנגדן) לף הוא יטול שלימות כנגדן: **למלנא רווחא.** יש לניים העשויות כמלבן שהוא רחב מחבירו: **ר"י נטיעת דמעבדא.** יש טיט שעושין ממנו לניים שמעובד ומגובל יפה מחבירו: **מתני' הבית ונפחתה העלייה גרם.** ולא גרם הכח של שניים להא בשוכר קאי כדאמר בגמרא: **ואין בעל הבית.** משכיר: **מעזיבה.** טיח של טיט שנותנין על

אדרבה יותר הוא חפץ בפחיתותה מבתיקונה כדי שלא ידור בעל העליה על גביו. פסקי הרא"ש סימן ג'. ב. איתי ספרים דלא גרסי לסכך אלא לשנות ואעמודים קאי וכו'. תוס' הרא"ש סימן קח:

א א ב ג מיי' פ"ד מהל' שכנים הל' ב סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' קמד סעיף ג:
ב ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:
ג ו ז ח מיי' פ"ה מהל' שכירות הלכה ח סמג עשין פט טוש"ע מ"מ סי' שיג סעיף יח:
ד ט י מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ:

מוסף רש"י

רב הונא ורב יהודה אמרי חייב. לשלם (כתובות יב: ב"ק קיח.) כדי ושמא כדי עדיף (לעיל צז:).
רב נחמן ור' יוחנן אמרי פטור. משלשם, ומכל מקום משמעינן ליה שבועת היסת שבן הוא מכדיני שהיו יודע שהוא מיכ לו (כתובות יב: ב"ק קיח.) לעיל עדיף שמא מבכר, לפי מי נמי הוי טעין ליה לן לך בידי כלום הוי משמעינן ליה שבועת היסת (ב"ק שם). **שיש עסק שבועה ביניהן.** שנתחייב לו שבועה בטענתו והוא אינו יכול לישבע, לפי שאינו יודע קלמני (לעיל צז:). **אלא חמשים.** הוא ליה מודה מקלת ומחוייב שבועה על השאר ואינו יכול לישבע לחמר אינו יודע (לעיל צז:).

רבינו חננאל

הבית והעלייה של שנים שנפלו שניהן חולקין בעצים ובאבנים. ואוקימנה כגון דנפל בליליא דליכא למיקם עלה דמילתא או בהבטא נפל, פיר' בהטייה שנטה הכותל למטה, או בחבטא, שיתרועע התחתון וכבד העליון עליו ושיברו, ופינו בני רשות הרבים האבנים והעצים וערכום בצידי רשות הרבים, או במקום הידוע לשניהם. או בעי תימא שותפין בכי האי גוונא לא קפדי אהדדי. **שם'** מנ' דכל כי האי מילתא (דרישא) [דידיעא] לתרוייהו בשותפותא אפילו גב דאיתה ברשותא דחד מינייהו לא יכיל למיטען החזקתי, דקימא לן שותפין כי האי גוונא לא קפדי אהדדי. **פים'.** היה **אחד מהן מכיר מקצת אבניו** נוטלן ועולות לו מן החשבון. אוקימנה בדטעין ליה חבריה לא ידענא, לפיכך נוטלן הטוען בריא לי, כי הדין ימנו. ואקשינן הא מתניתין על רב נחמן, מתניתין בשעסק שבועה ביניהם, כגון דטעין ליה מאה אבנים משלי נטלת בספי [ב], ואמ' אידך חמשין ידענא וחמשין לא ידענא, וכדרבא דאמ' רבא מנה לי בידך והלה אומ' אין לך בידי אילא חמשים והשאר איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם. ועולות לו מן החשבון, משחשבון שלימות, נפקא מינה למלבנא רווחא או נמי לַיְטָנָא. וכן נר"י **בחשותפין** (ב"ב ד.), לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים לשניהם. ואמרינן בגמרא פשיטא, לא צריכא דנפל [ל]רשות"א דחד מינייהו, או נמי דפנינהו חד לרשותיה, מהו דתימא ליהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה קמ"ל. לן. עבידי גם זה מזה שאין שותף יכול לומר בכי האי גוונא החזקתי. **מתני'. הבית והעלייה של שנים, נפחתה העלייה** ובגל', בכמה נפחתה, רב אמ' ברובה, אבל פחות אדם דאר חציו למעלה וחציו למטה. ושמואל אמ' בארבעה שפחים, אין אדם דר חציו למעלה וחציו למטה. ואתינן למיפשט היכי דאר או דאמ' ליה עלייה זו אני משכיר לך, במזלו[ן] נפחתה, אין לו לכופו למשכיר, ואו דאמ' ליה סתם, חייב לשכור לו עלייה לשכון בה עד מלאות ימי שכירותו, מתניתין דקתני יורד ודר] למטה לא שייכא לא בהא ולא בהא. ואוקמה רב אשי למתניתין דקאמ' ליה עלייה שעל גבי בית זה אני משכיר לך, דכיוון דלא הוה צריך למימר ליה שעל גבי בית זה, ואמ' ליה, ודאי שעבודי שעבוד בית לעלייה. וכההוא מעשה דאחד אמ' לחבירו דלית שעל גבי פרסק זה אני משכיר לך ונעקר הפרסק, ואמ' ליה ר' חייא חייב להעמיד לו הפרסק כל זמן שהדלת קיימת, וקיימא לן כשמואל דהיל' כוותיה [בדינו].

ג) וכ"כ בגמרות המפקח פי' פז ושם ה. אבל אם נפלו מאליהם נראה שיש שבועת מודה במקלת.

כשהוא דר לבדו הוא דר כדמעיקרא או דלמא שניהם דרין דא"ל אדעתא לאפקינן לא אגרי לך אם תמצא לומר [א]שניהם דרין בו כשהוא משתמש דרך פתחים משתמש או דרך גגין משתמש מי אמר כדמעיקרא מה מעיקרא דרך גגין השתא נמי דרך גגין או דלמא מצי אמר ליה עלייה קבילי עלאי עלייה וירידה לא קבילי עלאי אם תמצא לומר [ב]מצי אמר ליה עלייה וירידה לא קבילי עלאי שתי עליות זו על גב זו מהו איפחית עליונה נחית ודר בתחתונה איפחית תחתונה מהו למיסלק (א) לגמרי בעליונה מי אמרינן דא"ל שם עלייה קבילית עלך או דלמא חד עלייה קביל עליה שתי עליות לא קביל עליה [ג]תיקו: רבי יוסי אומר התחתון נותן את התקרה כו': מאי תקרה רבי יוסי בר חנינא אמר קינים [ב]וסנאין וסטיני אמר רבי שמעון בן לקיש לווחים ולא פליגי [ג]מר כי אתריה ומר כי אתריה הנהו בי תרי דהוו דיירי חד עילאי וחד תתאי איפחית מעזיבה כי משי מיא עילאי אזלי ומזקי לתתאי [ד](מי מתקן) ר' חייא בר אבא אמר העליון מתקן ור' אלעי משום ר' חייא בר' יוסי אמר [ד]התחתון מתקן [ה]וסימן [1]ויוסף הורד מצרימה לימא ר' חייא בר אבא ורבי אלעי בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן קמיפלגי למאן דאמר העליון מתקן קסבר על המזיק להרחיק את עצמו מן הניזק ומאן דאמר תחתון מתקן קסבר [ה]על הניזק להרחיק את עצמו מן המזיק ותיסברא רבי יוסי ורבנן לענין נזקין פליגי והא איפכא שמעינן להו דתנן [ו]מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה ובחרוב ובשקמה חמשים אמה בין מלמעלה בין מן הצד אם הבור קדם קוצץ ונותן דמים אם האילן קדם לא יקוץ ספק זה קדם ספק זה קדם לא יקוץ רבי יוסי אומר [ו]אע"פ שהבור קודמת לאילן לא יקוץ שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו אלמא ר' יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו ורבנן סברי על המזיק להרחיק את עצמו אלא אי איכא למימר (א) פליגי בפלוגתא דר' יוסי ורבנן דהתם קמיפלגי ורבי יוסי ורבנן דהכא במאי פליגי בחזוק תקרה קמפלגי רבנן סברי [ז]מעזיבה אחזוקי תקרה הוא ואחזוקי תקרה על התחתון בעי לאחזוקי ורבי יוסי סבר מעזיבה אשוויי גומות הוא ואשוויי גומות על העליון לאשוויי איני [ז]והאמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא הוה אמרינן [ח]מודה רבי יוסי בגירי דיליה [ט]דפסקי מיא והדר נפלי: **מתני'** [ט]הבית והעלייה של שנים שנפלו אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות והוא אינו רוצה לבנות הרי בעל העלייה בונה את הבית ודר בתוכה עד שיתן לו את יציאותיו ר' יהודה אומר אף זה דר בתוך של חבירו צריך להעלות לו שכר אלא בעל העלייה בונה את הבית ואת העלייה (ב) מקרה את העליונה ויושב בבית עד שיתן לו את יציאותיו:

גמ'

רש"י

לבדו הוא דר. ובעל הבית יוצא מביתו בעל כרחו: **דרך גגין.** לעלות מבחוץ דרך סולם הקבוע לכניסת פתח העלייה ויכנס לעלייה הנפתח ומשם ירד לבית בסולם: **עלייה קבילת עילואי.** לעלות דרך סולם וליכנס לפתח ולדור למעלה אבל טורח של עלייה וירידה לא קבילית עלי: **שתי עליות זו על גב זו מהו.** והגמרא מפרש לבעיא ואזיל: **איפחית** (ג) **עלייה עליונה.** והוא שכר העליונה פשוט לי דדר בתחתונה דכ"ש דהא עדיפא ליה: **אלא איפחית תחתונה.** והוא שכר את התחתונה מהו דנידחייה משכיר אצל העליונה או נכוף את המשכיר וידור עמו בבית: **חדא עלייה.** מעלה: **קינים וסנאים.** מעשה תקרה כעין מחצלות שקורין קלידי"ש: **וסטיני אמר ריש לקיש.** שם חכם תלמידו של ריש לקיש: **לווחין.** פלנק"ש בלע"ז מנסרים של ארז: **איפחית מעזיבה.** והתקרה קיימת אלא שהמים שותתין ויורדין דרך הפחתים הוו. ולאו שוכר ומשכיר הוו אלא בית של זה והעלייה של זה: **ויוסף הורד.** תרגומו איתחת. ר' חייא ב"ר יוסי אמר תחתון וכו': **בפלוגתא דר' יוסי ורבנן.** דמתניתין דס"ד דהא דקאמר ר' יוסי העליון נותן את המעזיבה כדי שלא יזיקו מימיו את התחתון הוא דקסבר על המזיק להרחיק את עצמו והתחתון נותן תקרה שהרי השכיר לו מקום לגור ות"ק סבר על הניזק להרחיק את עצמו הלכך מעזיבה נמי על התחתון לעכב המים שלא ירדו עליו: **ותיסברא דרבי יוסי ורבנן.** דהכא בהיזיקא דתחתון פליגי ומעזיבה זו לעכב המים ובשביל נזקי התחתון: **איפכא שמעינן להו.** דר' יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו: **מן הבור.** שהשרשין מתפשטין ונוקבין בכותלי הבור ומחלידין את הקרקע והכתלים נופלים: **חרוב ושקמה.** יש להן שרשין יתירין וארוכין משאר אילנות: **בין מלמעלה.** בין שהאילן נמוך מן הבור שקרקעית הבור למעלה משרשי האילן שהאילן נטוע בבקעה והבור בהר והתם מפרש מפני שמחלידין את הקרקע ומעלין עפר ומקלקלין קרקעיתו של בור: **מן הצד.** שניהם בקרקע השוה: **ונותן דמים.** בעל הבור לבעל האילן: **אלא אי איכא למימר דפליגי.** אם יש לתלות פלוגתא דהנך אמוראי דלעיל בפלוגתא דתנאי: **בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן דהתם הוא דפליגי.** מ"ד על העליון לתקן כרבנן ומ"ד על התחתון כרבי יוסי: **בחזוקי תקרה.** וכשאין התחתון צועק שאינו חס למימיו אלא העליון צועק ואומר כשאני דורך על הנסרים הם מנענעים ואני דואג שמא תהפך אחד מהן תחתי או תשמט מן הקורה ואפול: **חזוקי תקרה הוא.** מאחר שהוא טח בטיט אין הנסרים נדין ממקומן: **אשווי גומות הוא.** לחזוקי תקרה סגי ליה ביתידות שקורין קבלי"ש בלע"ז: **איני והאמר רב אשי וכו'.** אדרבי חייא בר יוסי פריך דאמר על התחתון לתקן ואוקימנא כרבי יוסי והא מודה רבי יוסי בגירי דיליה אע"ג דאמר על הניזק להרחיק את עצמו ה"מ היכי דלאו אדם עצמו מזיקו כגון אילן ובור שבשעת נטיעתו אינו מזיקו אלא השרשים גדילין ומתפשטין מאליהן לאחר זמן אבל היכא דאדם עצמו מזיקו וזורק בו חציו כי הכא ששופך המים על ראשו מודה הוא דלאו גרמא דניזקין הוא דתיפטר אלא מזיק ממש הוא ואדם מועד לעולם ער וישן שוגג ומזיד: **דפסקי והדר נפלי.** לא היתה מקום רחיצת ידים של עליון על מקום נזקי תחתון אלא במקום אחר משם [ט] הן נמשכין עד שנופלים במקום שמזיקין: **מתני' של שנים.** בית של זה והעלייה של זה שחלקו כך בנחלת אביהן: **אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות.** החומה והתקרה התחתונה המוטלין עליו לבנות והוא יבנה החומה מן התקרה ולמעלה ותקרה העליונה של גג: **בונה בית.** לבדו עד תקרה התחתונה: **עד שיתן לו יציאותיו.** ואח"כ יצא ממנו ויבנה עלייתו: **אמר ר' יהודה אף זה דר בתוך של חבירו.** אם כן הוא אף [י]בעל העלייה זו כשהוא חוזר (ד) מעותיו לזה שהוא דר בתוך שלו ואי נמי זה לא חסר דהא בלאו הכי לא הוי בני לה איהו צריך להעלות לו שכר דזה מיהא נהנה שאלולי בית זה אין לו מקום לדור שם וקסבר זה נהנה וזה לא חסר חייב וצריך להעלות לו שכר ואי לא מיחזי כרבית: **אלא בונה.** וגומר את הכל ומקרה את העלייה למעלה וכל הצריך לה: **ויושב בבית.** התחתון דהוה ליה זה לא נהנה וזה לא חסר הוא לא נהנה שהרי עלייתו מוכנת לו לדור בה וזה לא חסר דבלאו הכי לא חזיא ליה דהא לא הוה בני לה:

תוספות

איפחית תחתונה מהו למידר בעליונה. וא"ת אי דאמר ליה עלייה שתחת עלייה זו אני משכיר לך פשיטא שידור בעליונה שנשתעבד לו ואי אמר שעל גבי בית זה אני משכיר לך פשיטא [א] שלא יכול לסלקו ליגך לעליונה וי"ל לעולם דא"ל [ב] שעל גבי בית זה אני משכיר לך ומספקא ליה דלמא עלייה עליונה נמי היא בכלל בית והא דא"ל שעל גבי בית זה משום דעיקר הבית היא למטה [ג] ואף על גב דמוכר את הבית לא מכר את העלייה לענין שיעבוד זה מיהא הוי בכלל בית [ד]:

רבי יהודה אומר אף הדר בתוך של חבירו צריך להעלות לו שכר. מה שפירש בקונטרס דאם אין נותן לו שכר מיחזי כרבית אין נראה לר"י דמה רבית שייך הכא דלא הלווהו כלום שהרי אם הבית נשרף [ה] לא היה נותן לו יציאותיו [ו] וגם אין אנו צריכין לטעם דרבית שהרי טעמו הוא משום דזה נהנה וזה חסר כדמפרש בגמרא:

ויושב בבית עד שיתן לו יציאותיו. פי' בקונטרס דטעמא משום דהשתא לא נהנה דהרי עלייתו מוכנת לו וקשה דהא נהנה הוא שאין צריך לעלות ונראה דגרס ומקרה את העלייה ויושב בתוכה פי' בעליי' ולא יניח לבעה"ב ליכנס בתוכו עד שיתן לו יציאותיו:

בשלשה

עין משפט נר מצוה

ה א ב מיי' פ"ה מהל' שכירות הל' ח סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שיג סעי' יח:
ו ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' יט:
ז ד מיי' פ"ו מהל' שכנים הל' ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנה סעי' ד:
ח ה מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' לג:
ט ו מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע שם סעי' לב:
י ז מיי' פ"ו מהל' שכירות הל' ד סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שיד סעי' א ועיין מ"ש בזה המ"מ בפ"ד מהל' שכנים הל' ג:
יא ח מיי' פ"ו מהל' שכנים הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנה סעי' לא:
יב ט מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' ד:
יג י מיי' שם פ"ד הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קסד סעי' ה:

תורה אור השלם

1 וְיוֹסֵף הוּרַד מִצְרָיְמָה וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר סְרִיס פַּרְעֹה שַׂר הַטַּבָּחִים אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמְעֵאלִים אֲשֶׁר הוֹרִדֻהוּ שָׁמָּה: בראשית לט א

לעזי רש"י

קלידי"ש [קלִיידִי"ש]. רשתות נצרים, מחצלות.
פלנק"ש [פלַנקֵי"ש]. קרשים.
קבלי"ש [קִיבִילִי"ש]. יתדות, קרסולים.

מוסף רש"י

עשרים וחמש אמה. כך שיעור שהשרשין נמשכין והולכין ומקלקלין את כותלי הבור (ב"ב יח.). ובחרוב ובשקמה. שרשיהם מרובים (שם כה:). בין מלמעלה. שאחד מהן מלמעלה בגובה שיפוע הר והשני בשפולו, בין מן הצד. בקרקע שוה (שם). ונותן דמים. דכיון דברשות נטע שאינו מזיק עד זמן גדול לא חייבוהו חכמים לקוץ בלא דמים בשביל היזקא דיחיד (שם). בגירי דיליה. כשהוא מזיק בחציו (שם). הבאים מכחו הן כאלו מיד גופו של בעל הבית ממש (שם כב.). הבית והעלייה של שנים. בית של זה והעלייה של זה. בעל העלייה הוא של אחר (ב"ק כ:). עד שיתן לו את יציאותיו. מה שהוציא על הבית (שם).

מוסף תוספות

א. דתחתונה קאמר לי'. ר"פ. ב. עלייה. ר"פ. ג. וכל מה ששייך לעצמו קרא בית. נמוקי'. ד. או דלמא תחתונה קא"ל דוקא. ר"פ. ה. או נפל. תוס' הרא"ש. ו. [הלכך] לא הויא הלואה. ר"פ.

מסורת הש"ס

א) ברא"ש הגרסא, ולמהדר בעליונה. תיבת לגמרי נראה דהוא ט"ס. דק"ס, ב) [גי' הערוך וסנאין ועיינ רשב"ל אמר לתאלי ע"ש ערך מעזב וע' עוד בערך קר ו' ומ"ש שם הרב המוסף], ג) [פסחים ג. וש"נ], ד) רש"ל מ"ז, ה) בכת"י הגרסא, וסמנך, ו) [לעיל נז.] [ב"ב כה:], ז) [ב"ב כג: כה:], ח) [ב"ק כ:], ט) בב"י, הגרסא, ומשם, וכצ"ל רש"ש, י) [דברים הללו צריכין מוכן ול' רש"י שבאלפסי בוה"ל אף זה שבעל הבית אינו חסר כלום צריך להעלות לו הדר שכר כיון שנהנה דקסבר זה נהנה וכו' וע"ע בפי' הרב ברטנורה ד"ה ר' יהודה אומר וכו' ע"ש, ולשון רש"י שלפנינו הוא ע"פ הגהת רש"ל].

הגהות הב"ח

(א) גמ' דפליגי בפלוגתא: (ב) במשנה ומקרה את העלייה ויושב בבית: (ג) רש"י ד"ה איפחית עליונה והוא שכר כצ"ל ותיבת עלייה נמחק: (ד) ד"ה אמר ר' יהודה וכו' בעל העלייה זו כשהוא חוזר ומקבל מעותיו מזה הוה ליה שהוא דר בתוך שלו ואי נמי זה לא חסר דהא בלאו הכי לא הוי בני לה איהו זה לא מיהא נהנה שאלולי בית זה כצ"ל:

רבינו חננאל

בעיות דר' אבהו בר ממל (ו)כולן עלו בתיקו, וקימא לן כל תיקו דממונא לקולא. ורבינו האיי גאון זק"ל אמ' כל תיקו דממונא חולקין, שאם אתה מקיל לגבי זה אתה מחמיר עליה אחר, לכך לא אמ' לקולא ואמ' חולקין, וכך הדין. פיס' ר' יוסי אומ' התחתון נותן את התקרה והעליון את המעזיבה. פיר' כך שם קנים שתקרה בהן נקראת תקרה, והטיט שנותנין עליהן ומעגל א) ממעגלה נקראת מעוזבה. הנהו תרי גברי דהוו דיירי חד למעלה וחד למטה, משי עליון ידיה אזלי מייא מזקי לתחתון, מי מהן חייב לתקן, ר' חייה בר אבא אמ' עליון, ר' חייה בר יוסף אמ' תחתון, כיון ששניהם שמותן ר' חייה, הוצרכנו לתת בהן סימן שלא לחלף שמועתן, ואמ', ר' חייא בר יוסף הוא האומר הדר למטה מתקן, וסימניך ויוסף הורד מצרימה. דוקיה דמתניתין, רבנן אמרו עד שיתקן לו העלייה, כלומ' על התחתון הכל, התקרה והמעוזבה. ור' יוסי מודה לה בתקרה ופליג עליה במעוזבה ואמ' המעוזבה על העליון. ולכורה רבנן דאמרי המעוזבה על התחתון רבנן סברי כי על הניזק (להחזיק) [להרחיק] עצמו, לפיכך אמרו לימא ר' חייא ור' חייה בפלוגתא דר' יוסי ורבנן פליגי, ר' חייה בר אבא כר' יוסי ור' חייה בר יוסף כרבנן. ואקשינן ותיסברה והא איפכה שמעינן, דתנן בפרק לא יחפור (ב"ב כה:) מרחיקין את האילן מן הבור וכול'. והוינן בה במאי פליגי, ר' יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו ורבנן סברי על המזיק להרחיק את עצמו. ופרקינן אלא בפלוגתא דר' יוסי ורבנן דהתם קמיפלגי, ר' חייה בר אבה כרבנן ור' חייה בר יוסף כר' יוסי. ור' יוסי ורבנן דהכא לאו בניזקין פליגי אלא בחזוקי תקרה, רבנן סברי התחתון בעי לחזוקי תקרה שלא תיפול התקרה עליו. ור' יוסי סבר מעוזבה אשווי גומות היא, כלומ' המעוזבה להשוות הקרקע עשויה שלא תהא גומות גומות ואינו יכול להשתמש בו, לפיכך על העליון לתקן לעצמו. וכיון דאוקימנון ר' חייא בר יוסף כר' יוסי דנזיקין, והתם אמ' רב יהודה אמ' שמואל הלכה כר' יוסי, שמ' מינ' הילכ' כר' חייה בר יוסף. ועלה מקשינן והא אמ' רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמ' לן מודה ר' יוסי בגיריה, כלומ' אם בעת עשיית זה מלאכתו מיד מגיע הנזק אצל זה כגון השלכת החץ שהולכת [illegible] מקום המכוון לה, על המזיק להרחיק את עצמו. ופרקינן דתיימי ב) מייא והדר אזלי, פיר' אין שם נקב בתקרה שנמשכין המים שדוחין בהן ידיו על התחתון, אלא נבלעין במעוזבה ואחרי כן מתמצין ויורדין, ואינו דומה זה ההזק להזק החץ. וזה ברחיצת ידים הוא, אבל ברחיצת בגדים גרסינן בתלמוד ארץ ישראל (בפירקין ה"ב) להדיח כוסות מעיקר ג) אבינונית ואי בעי משי מאנין עביד מעזיבה עבה. מתני'. הבית והעלייה של שנים שנפלו, ואמר בעל הבית ד) לבעל העלייה לבנות ואינו רוצה וכול'. אשמעינן שכירותא וקמש' לן קנין.

א) צ"ל בממעגלה. ב) אבל אם אין המים נבלעים במעזיבה אלא יורדים דרך נקב בתקרה הוי גירי דיליה וחייב, וכן כתב רי"ף. ג) אולי צ"ל מעזיבה בינונית. ד) צ"ל בעל העלייה לבעל הבית.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות